

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КОЛЕДЖ ПЗВО «МІЖНАРОДНИЙ КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПИЛИПА ОРЛИКА»

СХВАЛЕНО

Педагогічною радою
Протокол № _____
"25" січня 2019 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

В. А. Навроцький
_____ 2019 р.

ПРОГРАМА

ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА СКЛАДАННЯ
ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
«МОЛОДШИЙ СПЕЦІАЛІСТ»
ГАЛУЗІ ЗНАНЬ 19 «АРХІТЕКТУРА ТА БУДІВНИЦТВО»
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 193 «ГЕОДЕЗІЯ ТА ЗЕМЛЕУСТРІЙ»

Миколаїв - 2019

З М І С Т

- 1. Загальні положення**
- 2. Вимоги до відповідей студентів під час атестації**
- 3. Зміст і структура атестації**
- 4. Система оцінювання результатів атестації**
- 5. Методичні матеріали по підготовці до атестації**

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Підсумкова атестація з фаху здобувачів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» галузі знань 19 «Архітектура та будівництво» спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» проводиться у формі іспиту з використанням екзаменаційних білетів.

Структуру і зміст атестації визначено і ухвалено на засіданні циклової комісії з землевпорядкування та інформаційних технологій та сформовано у вигляді екзаменаційних білетів, які включають три теоретичні питання.

Атестація проводиться з метою перевірки і оцінки науково-теоретичної підготовки студентів з профільюючих дисциплін в обсязі таких навчальних дисциплін: «Геодезія», «Земельне право», «Земельний кадастр», «Управління земельними ресурсами», «Землевпорядне проектування».

Складання атестаційного екзамену проводиться на відкритому засіданні атестаційної комісії за участю не менш ніж половини її складу за обов'язкової присутності голови комісії.

Перевірка і оцінка науково-теоретичної та практичної підготовки студентів проводиться з метою встановлення відповідності їх освітнього та кваліфікаційного рівнів до вимог стандарту освіти (освітньо-кваліфікаційних характеристик, навчальних планів і програм підготовки фахівців)

Завдання базуються на теоретичних знаннях та навичках, набутих в процесі вивчення теоретичного матеріалу за вищезначеними дисциплінами та результатах практики, семінарських, практичних і лабораторних робіт протягом всього періоду навчання.

З метою надання студентам методичної допомоги в процесі підготовки до атестації за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст» надано перелік запитань з короткими анотаціями за профільюючими дисциплінами та рекомендований список відповідної джерельної бази.

ВИМОГИ ДО ВІДПОВІДЕЙ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС АТЕСТАЦІЇ

При підготовці відповідей на екзаменаційні завдання, у відповідності до вимог освітньо-професійної програми спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» з дисципліни «Геодезія» студент має *знати* :

- форму та розміри Землі;
- системи географічних, прямокутних та полярних координат;
- зв'язок між системами полярних та прямокутних координат;
- кути напрямів (азимут дійсний, азимут магнітний, дирекційний кут, румб) та зв'язок між ними;
- розграфлення і номенклатуру топографічних карт;
- умовні знаки топографічних карт;
- способи та основи методики вимірювання відстаней на місцевості;
- принцип роботи оптичних віддалемірів;
- принцип вимірювання теодолітом кутів;
- порядок вимірювання горизонтальних кутів;
- способи знімання ситуації;
- суть і методику геометричного, тригонометричного та барометричного нівелювання.

вміти:

- вимірювати на карті відстані уздовж ліній різного типу (прямих, ламаних, звивистих);
- знаходити геодезичні та прямокутні координати точок і наносити точки на карту за їхніми координатами;
- вимірювати та визначати кути напрямів;
- підбирати за номенклатурою листи топографічних карт різних масштабів для заданої території;
- будувати топографічні профілі та знаходити числові параметри форм рельєфу;
- виконувати графічну інтерполяцію горизонталей;
- зчитувати за умовними знаками фізико-географічні особливості місцевості, зображеної на топографічній карті.

З дисципліни «Земельне право» знати:

- положення Конституції України, Земельного кодексу України, Законів України «Про охорону земель», «Про землеустрій», «Про розмежування земель державної та комунальної власності», «Про плату за землю», «Про оренду землі», «Про державну експертизу земельпорядної документації», «Про меліорацію земель» тощо,
- норми підзаконних актів які спрямовані на регулювання правовідносин щодо ефективного використання, відтворення та охорони земель, управління у зазначеній сфері, відповідальності за порушення земельного законодавства, правового режиму окремих категорій земель тощо.
- теоретичні та доктринальні положення теорії земельного права.

уміти:

- готувати основні цивільно-правові документи з питань земельних правовідносин, які необхідні для розгляду спорів в господарських судах;
- складати проекти окремих видів договорів щодо земельних ділянок;
- правильно тлумачити і застосовувати норми цивільного, господарського та податкового законодавства при вирішенні практичних питань, пов'язаних з реалізацією громадянами права власності на землю;

- застосовувати норми процесуального законодавства в ході реалізації сімейних правовідносин;
- готувати пропозиції з питань внесення змін і доповнень до чинних законів та нормативно-правових документів, що регулюють земельні правовідносини.

З дисципліни «Земельний кадастр» знати:

- теоретико-методологічні засади земельного кадастру;
- інформаційне забезпечення земельно-кадастрових даних;
- складові державного земельного кадастру;
- земельний кадастр у зарубіжних країнах;

вміти:

- розв'язувати практичні ситуації, що виникають у сфері земельного кадастру, на основі національного законодавства;
- виконувати комплекс робіт з кадастрового зонування, кадастрових зйомок, обліку й оцінки земельних ресурсів у системі ведення державного земельного кадастру;
- працювати з нормативно-правовими актами у сфері земельного кадастру.

З дисципліни «Управління земельними ресурсами» знати:

- особливості розвитку сучасної системи державного земельного кадастру в Україні;
- концептуальні основи створення та ведення державного земельного кадастру в населених пунктах як основи регулювання земельно-майнового комплексу;
- систему державного регулювання платного землекористування як фактор управління земельно-майновим комплексом в містах і регіонах;
- особливості реалізації державної політики з кадрового забезпечення управління земельними ресурсами;
- систему управління муніципальною земельною власністю;
- особливості формування системи управління муніципальним майном (земельними ресурсами);
- економічні основи управління земельною власністю в містах;
- управління землями сільськогосподарського призначення, населених пунктів та з особливим режимом використання;
- управління системою землевпорядкування як функцію управління земельними ресурсами;
- управління охороною земельних ресурсів в умовах ринкової економіки;
- стимулювання розвитку ринку земель міст та інших поселень;
- фінансово-економічні ризики оформлення результатів економічної оцінки земель.

Вміти:

- опрацьовувати й обґрунтовувати конкретні пропозиції, які стосуються актуальних проблем місцевого самоврядування, соціально-економічного розвитку міст, державного управління, розвитку системи землевпорядкування та кадастру, аграрного бізнесу

З дисципліни «Землевпорядне проектування» знати:

- принципи проведення та екологічного і економічного обґрунтування землевпорядного проектування
- історію розвитку землевпорядної справи і землевпорядного проектування та класифікацію цих проектів;
- землевпорядне законодавство;
- земельні відносини та їх регулювання в Україні;
- питання охорони земель і ґрунтів у міжгосподарських і внутрішньогосподарських землевпорядних проектах;

- зональні системи землеробства та їх використання при складанні землевпорядних проектів;

вміти:

- складати землевпорядні проекти, їх обґрунтування та погодження.
- використовувати матеріали ґрунтових та інших досліджень при складанні землевпорядних проектів.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

При оцінюванні відповіді випускника Атестаційна екзаменаційна комісія керується критеріями оцінки відповіді. Кожен екзаменаційний білет включає у себе 3 теоретичні запитання які оцінюються за 100 бальною шкалою.

Рівень знань випускника оцінюється за національною шкалою та шкалою ECTS таким чином:

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно заслуговує студент, який повністю виконав завдання комплексного кваліфікаційного іспиту, а саме: дав змістовну, вичерпну відповідь на три теоретичні питання з дисциплін, включених у програму іспиту, продемонстрував відмінний рівень підготовки.
82–89	Добре	B	Дуже добре заслуговує студент, який повністю виконав завдання комплексного кваліфікаційного іспиту, а саме: дав змістовну, відповідь на теоретичне запитання з дисциплін, включених в програму іспиту, висловлює свої міркування з професійних питань, але не завжди впевнений у власних відповідях.
75–81		C	Добре заслуговує студент, який повністю виконав завдання комплексного кваліфікаційного іспиту, а саме: дав змістовну, вичерпну відповідь на три теоретичні питання з дисциплін, включених в програму іспиту, але припустив незначні помилки.

67–74	Задовільно	D	Задовільно заслуговує студент, який у теоретичних відповідях демонструє знання основного матеріалу з дисциплін, включених в програму комплексного кваліфікаційного іспиту; але припускається деяких неточностей, не виявив високого рівня підготовки.
60–66		E	Достатньо одержують студенти, які у теоретичній відповіді демонструють слабкі знання основного матеріалу з дисциплін, включених в програму комплексного кваліфікаційного іспиту, припускаються деяких неточностей.
35–59	Незадовільно	FX	Незадовільно одержують студенти, які на слабкому рівні володіють теоретичними знаннями основного матеріалу з дисциплін, включених в програму комплексного кваліфікаційного іспиту.
1–34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

ЗМІСТ АТЕСТАЦІЇ

ГЕОДЕЗИЯ

1. Роль геодезії в народному господарстві країни.

Загальні відомості з геодезії. Предмет геодезії та її задачі. Короткі відомості з історії розвитку геодезії. Роль геодезії в народному господарстві країни.

2. Форма та розміри Землі.

Поняття про рівневу поверхню. Властивості рівневої поверхні. Геоїд, еліпсоїд обертання і схилення прямовисної. Еліпсоїд Красовського та його параметри. Референц-еліпсоїди та геоцентричні еліпсоїди. Вплив кривизни Землі на визначення горизонтальних і вертикальних віддалей, метод проекцій в геодезії.

3. Системи координат і висот точок, орієнтування ліній.

Поняття про географічні, прямокутні і полярні координати. Абсолютні та відносні висоти точок місцевості. Орієнтування ліній на місцевості, азимути, румби, дирекційні кути. Залежність між прямими і зворотними азимутами, дирекційними кутами і внутрішніми кутами полігона. Пряма і зворотна геодезичні задачі.

4. Зображення земної поверхні на картах і планах

Поняття про план, карту і профіль земної поверхні. Форми масштабів. Умовні знаки на топографічних картах і планах.

5. Умовні знаки карт і планів

Класифікація форм рельєфу за положенням відносно лінії горизонту (позитивні і негативні), за розмірами (мікро-, мезо- і макроформи) і за походженням. Позитивні і негативні форми рельєфу. Головні орографічні лінії. Спосіб ізоліній для відображення рельєфу на топографічних картах. Способи інтерполяції горизонталей. Характеристики крутизни схилу. Зв'язок між закладенням та стрімкістю схилу.

6. Елементи теорії похибок вимірювань

Класифікація похибок вимірювань, властивості випадкових похибок. Арифметична середина. Середня квадратична похибка, гранична і відносна похибки. Середня квадратична похибка функції виміряних величин. Поняття про нерівноточні вимірювання.

7. Засоби і методи геодезичних вимірювань

Будова теодоліта, його конструктивні елементи, відлікові пристрої. Класифікація теодолітів. Вимірювання горизонтального кута способом прийомів. Необхідна точність центрування теодоліта та визначення цілі. Вертикальний круг теодоліта. Місце нуля, вимірювання вертикальних кутів.

8. Прилади для вимірювання ліній.

Вимірювання довжин ліній механічними засобами. Оптичні далекоміри, визначення недоступної відстані. Поняття про світло- і радіодалекоміри. Сутність і способи геометричного нівелювання. Будова нівелірів і рейок. Виконання технічного нівелювання і математична обробка його результатів.

9. Геодезичні мережі.

Призначення і види геодезичних мереж, їх класифікація. Традиційні методи створення геодезичних мереж, закріплення їх пунктів.

Поняття про визначення координат за допомогою супутникових навігаційних систем. Структура геодезичних мереж. Математична обробка результатів вимірювань теодолітного ходу.

10. Топографічні зйомки.

Види топографічних зйомок. Послідовність робіт при топографічній зйомці.

11. Теодолітна зйомка

Теодолітна зйомка місцевості: польові та камеральні роботи, інформаційні точки об'єктів зйомки.

12. Тахеометрична зйомка.

Польові роботи. Обчислювальна обробка матеріалів тахеометричної зйомки і складання топографічного плану. Поняття про мензульну і фототопографічну зйомки місцевості.

13. Геодезичні роботи при інженерно-технічних вишукуваннях і проектуванні об'єктів.

Склад робіт при вишукуванні лінійних споруд. Розбивка пікетажу, кривої ділянки траси, елементи колових кривих. Визначення пікетних значень початку, кінця і середини колової кривої. Побудова пікетів на кривих ділянках траси. Геометричне нівелювання і побудова профілів траси. Обчислення проектних ухилів, позначок, робочих позначок, точок нульових робіт.

14. Осьова система геодезичних розбивочних робіт.

Проект виконання розбивочних робіт і вимоги до їх точності. Загальна технологія побудови фізичних величин. Побудова на місцевості кута визначеного розміру і точності. Побудова відрізка прямої визначеного розміру і точності. Побудова на місцевості точки з заданою висотою і точністю. Побудова криволінійних осей способами прямокутних і полярних координат.

Рекомендована література

Нормативно правові акти України в чинній редакції.

Основна:

1. Геодезія. Частина 1. Під редакцією проф. Могильного С.Г., проф. Войтенка С. П. – Чернігів, 2002.
2. Геодезичні прилади. О.І. Мороз, І.С. Тревого, Т.Г. Шевченко. – Львів, 2005.
3. Геодезія. Частина 1. Під редакцією проф. Островського А.Л.-Львів 2009.
4. Геодезія. Частина 2. Під редакцією проф. Островського А.Л.-Львів 2007.
5. Черняга П.Г. та інші. Геодезія. Частина 1. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни. – Рівне, 2009.

ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

1. Предмет, метод, система і джерела земельного права.

Земельне право як правова галузь. Предмет земельного права. Методи регулювання земельного права. Співвідношення земельного права з іншими галузями права. Співвідношення земельного права з суміжними галузями права. Система земельного права. Система земельного права як галузі права. Система земельного права як науки та її співвідношення з навчальною дисципліною “Земельне право”. Джерела земельного права. Поняття джерел земельного права. Джерела земельного права у вузькому та широкому розумінні. Класифікація джерел земельного права.

2. Повноваження представницьких і виконавчих органів у галузі земельних відносин.

Повноваження вищих органів законодавчої влади України. Повноваження вищих органів виконавчої влади України. Повноваження місцевих державних адміністрацій. Повноваження органів виконавчої влади з питань земельних ресурсів. Повноваження органів виконавчої влади з питань екології і природних ресурсів. Повноваження інших органів виконавчої влади спеціальної компетенції.

3. Право власності на землю.

Поняття та основні ознаки права власності на землю. Зміст права власності на землю. Основні ознаки права власності на землю. Суб'єкти права власності на землю. Види права власності на землю. Право приватної власності на землю.

Право державної власності на землю. Право приватної власності на землю.

Право колективної власності на землю. Право комунальної власності на землю.

Інші види права власності на землю.

4. Право землекористування.

Поняття права землекористування. Принципи права землекористування.

Види землекористування. Правове положення землекористувачів.

Обов'язки землекористувачів.

5. Земельні сервітути та обмеження прав на землю.

Поняття земельних сервітутів. Види земельних сервітутів. Поняття добросусідства у земельному праві. Зміст добросусідства у земельному праві.

Поняття обмежень прав на землю. Види обмежень прав на землю.

Правовий режим зон, які підлягають спеціальній охороні.

6. Земельно-правові підстави, умови і порядок набуття, реалізації та припинення прав на землю.

Основні підстави й умови набуття прав на землю громадянами. Виникнення та посвідчення прав на земельну ділянку. Загальні підстави припинення права власності на землю. Підстави припинення права користування земельною ділянкою. Порядок погодження щодо вилучення земельних ділянок.

7. Цивільно-правові угоди щодо земельних ділянок та їх продаж на конкурентних засадах.

Поняття та особливості цивільно-правового обігу земельних ділянок. Види та зміст цивільно-правових угод щодо земельних ділянок. Правове регулювання застави земельних ділянок. Особливості спадкування та продаж земельних ділянок.

8. Правове регулювання землеустрою та ведення державного земельного кадастру.

Поняття та зміст землеустрою. Види землеустрою, система землевпорядних органів та їх функції. Державний земельний кадастр та значення його ведення.

Державна реєстрація земельних ділянок. Бонітування ґрунтів, оцінка та облік земель.

9. Юридична відповідальність за порушення земельного законодавства.

Поняття юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.

Земельне правопорушення як підстава юридичної відповідальності. Види юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства. Проблеми визначення спеціального виду юридичної відповідальності за порушення земельного законодавства.

Рекомендована література

1. Аграрна реформа: міфи й істина / П. Гайдучкий // Урядовий кур'єр. – 2003. - № 172. - 16 вересня. - С.7-8.

2. Андрейцев В.І. Земельне право і законодавство суверенної України: Актуальні проблеми практичної теорії / В.І. Андрейцев. – К.: Знання. - 2005. – 445 с.
3. Андрейцев В.І. Механізм гарантування права власності на землю / В.І. Андрейцев // Конкуренція. - 2003. - №1. - С. 21.
4. Андрейцев В.І. Об'єкти земельних правовідносин за новим Земельним кодексом України / В.І. Андрейцев // Законодавство України. Науково-практичні коментарі. – №2. – 2002.
5. Андрейцев В.І. Правовий режим використання, відновлення та охорони земель /В підручнику Екологічне право. Особлива частина. За ред. акад. АпрН В.І.Андрейцева. – К.: Істина. - 2001. – С. 194-278.
6. Андрейцев В.І. Правові засади земельної реформи і приватизації земель в Україні: навчально-практичний посібник / В.І. Андрейцев. – К.: Видавництво "Істина". - 1999. – 320 с.
7. Бакай О.О. Щодо питання про поняття земель, які використовуються під забудову / О.О. Бакай // Підприємництво, господарство і право. – 2002. – № 2. – С. 105.
8. Барабаш А. Правовий режим земельних ділянок, наданих для ведення товарного сільськогосподарського виробництва приватним власникам та користувачам / А. Барабаш, Р. Барабаш // Право України. - 2007. - №4. - С. 111-114.
9. Барабаш А. Правові наслідки спадкування земельних ділянок сільськогосподарського призначення іноземними фізичними й юридичними особами / А. Барабаш // Підприємництво, господарство і право. - 2008. - №12. – С. 48-51.
10. Безоплатна приватизація землі: міф чи реальність // Земельне право України. – 2009. - № 6. – С. 42 – 45.
11. Белицкий В. Судебная экспертиза в земельном споре / В. Белицкий, Д. Хаустов // Хозяйство и право. - 2007. - №4. - С. 110-116.
12. Бень А., Мельник М. Землю можна взяти в оренду на 50 років. І навіть будувати на ній житло / А. Бень, М. Мельник // Голос України. - 2004. - №8, 16 січня. - С. 5.
13. Бердников Є. Трансформація інституту постійного землекористування у зв'язку з прийняттям нового Земельного кодексу України / Є. Бердников, П. Пастушенко // Право України. - 2004. - №2. - С. 59-64.
14. Білецька Г.М. Вплив мораторію на встановлення та розвиток ринку землі в Україні / Г.М. Білецька // Економіка. Фінанси. Право. - 2006. - № 11. - С. 26-29.
15. Білецька Г.М. Сучасний стан та перспективи розвитку земельного ринку в Україні / Г.М. Білецька // Економіка. Фінанси. Право. - 2007. - №6. - С. 12-13.
16. Білик Ю.Д. Соціально-економічна спрямованість земельної реформи / Ю.Д. Білик, В.О. Леонець // Землевпорядний вісник. - 2001. - № 1. - С. 10-14.
17. Бобылев А.И. Правовое регулирование земель железнодорожного транспорта: теория и практика / А.И. Бобылев, В.В. Попов, О.В. Лукьянова. - М.: Право и государство. - 2003. – 289 с.
18. Болтанова Е. Предоставление земельных участков для жилищного строительства / Е. Болтанова // Хозяйство и право. – 2008. - №6. – С. 49-58.
19. Борута М. Будуємо на чужій землі. Суперфіцій в умовах кризи: практика застосування договорів для юридичних та фізичних осіб / М. Борута // Юридична газета. – 2009. - № 31 – 32. – 11 серпня. – С. 20.

ЗЕМЕЛЬНИЙ КАДАСТР

1. Зміст, призначення і види державного земельного кадастру

Поняття державного земельного кадастру. Об'єкт державного земельного кадастру. Призначення державного земельного кадастру. Основні завдання ведення державного земельного кадастру. Складові державного земельного кадастру. Види земельного кадастру залежно від змісту і порядку його проведення. Основний (первинний) земельний кадастр. Поточний (наступний) земельний кадастр. Відмінності основного та поточного земельного кадастру.

2. Принципи і методологічні засади державного земельного кадастру

Основні принципи земельного кадастру: єдність, законність, безперервність, об'єктивність, економічність, наочність і доступність. Земельна рента. Диференціальний дохід. Економічні, організаційно-господарські та природно-історичні чинники оцінки земель. Абсолютна земельна рента. Монопольна земельна рента.

3. Управління системою державного земельного кадастру

Історичний розвиток земельно-кадастрових робіт на території України. Становлення земельного кадастру з часів радянської влади. Розвиток державного земельного кадастру в умовах реформування земельних відносин в Україні.

Організаційно-методичне забезпечення ведення державного земельного кадастру. Державне управління земельним кадастром. Упорядкування відносин між учасниками державного земельного кадастру. Структура системи ведення державного земельного кадастру. Державний і самоврядний контроль за здійсненням державного земельного кадастру. Наукове, кадрове і фінансове забезпечення державного земельного кадастру.

4. Управління земельними ресурсами на регіональному рівні.

Теоретичні засади управління земельними ресурсами на регіональному рівні. Оптимізація землекористування як складова організаційно-економічного механізму управління земельними ресурсами в регіоні. Землеустрій — основоположний механізм управління в галузі використання та охорони земельних ресурсів. Земельний фонд адміністративно-територіальної одиниці як об'єкт регіонального управління земельними ресурсами. Оцінка ефективності управлінських дій.

5. Місце земельного кадастру у складі кадастру природних ресурсів

Поняття природних ресурсів. Державний водний кадастр. Державний кадастр родовищ корисних копалин. Державний лісовий кадастр. Місце земельного кадастру у складі кадастру природних ресурсів. Поняття землі як об'єкта земельного кадастру. Визначення державного земельного кадастру відповідно до Земельного кодексу України.

6. Земельні ресурси як об'єкт державного земельного кадастру

Земельні ресурси та їх категорії. Земельна ділянка як основна земельно-кадастрова одиниця. Угіддя як елемент земельного кадастру. Класифікація угідь. Земельний фонд України у складі світових земельних ресурсів і сучасний стан його використання.

7. Земельно-кадастрові дані, методи їх одержання, аналізу і систематизації

Земельно-кадастрові дані про правовий, природний і господарський стан земель. Показники земельного кадастру. Методи одержання і аналізу земельно-кадастрових даних. Систематизація земельно-кадастрових відомостей. Класифікація, аналіз і синтез земельно-кадастрових відомостей.

8. Зйомки та обстеження території при земельному кадастрі

Зйомки та обстеження території при земельному кадастрі, їх зміст і порядок ведення. Аерофотозйомки місцевості. Наземні теодолітні та мензульні зйомки місцевості. Дистанційні методи зондування Землі (аерокосмічні методи): багатоспектральні зйомки в оптичному та інфрачервоному діапазонах і радіолокаційні зйомки. Завдання аерокосмічних методів зйомок земної поверхні. Коригування планово-картографічних матеріалів. Агроекономічні обстеження земель. Спеціальні обстеження земель: ґрунтові, агрохімічні, меліоративні та геоботанічні.

9. Статистичні методи одержання, опрацювання і аналізу даних земельного кадастру

Суть статистичного спостереження. Основні форми, види та способи статистичного спостереження. Зведення і групування даних земельного кадастру.

Абсолютні, відносні та середні величини. Ряди динаміки. Індекси. Статистичні методи аналізу даних земельного кадастру.

Текстові та планово-картографічні матеріали державного земельного кадастру.

Поняття текстових матеріалів державного земельного кадастру. Поняття картографічних матеріалів державного земельного кадастру. Основні текстові земельно-кадастрові документи. Основні картографічні матеріали державного земельного кадастру.

10. Автоматизація ведення державного земельного кадастру

Необхідність створення автоматизованої системи ведення державного земельного кадастру. Завдання і зміст програми створення автоматизованої системи ведення державного земельного кадастру. Правове та організаційне забезпечення створення автоматизованої системи ведення державного земельного кадастру. Інформаційне забезпечення створення автоматизованої системи ведення державного земельного кадастру. Здійснення програми і порядок ведення автоматизованої системи державного земельного кадастру.

Геоінформаційні системи і технології в земельному кадастрі. Аналіз технології створення карт із застосуванням ГІС-пакетів GeoDraw/GeoGraph і MapInfo. Картографічні особливості ГІС-пакетів GeoDraw/GeoGraph і MapInfo.

11. Кадастрове зонування

Правові засади кадастрового зонування земель. Кадастрове зонування, його зміст, принципи та призначення: встановлення меж функціонального використання земель; встановлення обмежень та обтяжень використання земель; встановлення меж оціночних районів і зон; створення системи кадастрових номерів (кадастрова нумерація земельних ділянок). Оформлення матеріалів кадастрового зонування територій. Розгляд, погодження та затвердження матеріалів кадастрового зонування.

12. Кадастрові зйомки

Комплекс робіт кадастрових зйомок. Поняття межі земельної ділянки. Підстави для кадастрової зйомки. Зміст робіт з кадастрових зйомок на підготовчому етапі. Зміст робіт з кадастрових зйомок на виробничому етапі. Порядок розгляду і затвердження матеріалів кадастрової зйомки меж земельних ділянок. Застосування сучасних інструментів при кадастровій зйомці та їх переваги над традиційними інструментами.

13. Бонітування ґрунтів

Правові засади та народногосподарська потреба у проведенні бонітування ґрунтів. Бонітування ґрунтів, його мета, зміст, принципи та призначення. Порядок виконання робіт з бонітування ґрунтів: уточнення природно-сільськогосподарського районування; складання експлікації агровиробничих груп ґрунтів; збирання даних про властивості ґрунтів; опрацювання даних про властивості ґрунтів. Розробка шкал бонітування ґрунтів: за урожайністю основних сільськогосподарських культур; за природними властивостями ґрунтів; порівняння шкал за природними властивостями та урожайністю культур і визначення пропорційних показників.

14. Економічна та грошова оцінка земель

Загальні положення економічної оцінки земель. Показники економічної оцінки земель. Визначення показників економічної оцінки земель. Складання шкал економічної оцінки земель.

Нормативна грошова оцінка земель. Грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення. Грошова оцінка земель населених пунктів. Грошова оцінка земель несільськогосподарського призначення. Індексація грошової оцінки земель. Загальні положення експертної грошової оцінки земельних ділянок. Принципи

експертної оцінки земельних ділянок. Методичні підходи до експертної оцінки земельних ділянок. Узгодження та інтерпретація результатів і складання звіту з експертної грошової оцінки.

15. Державна реєстрація земельних ділянок

Значення державної реєстрації земельних ділянок у сучасних умовах. Визначення реєстрації земельних ділянок. Об'єкти при реєстрації земельних ділянок. Суб'єкти реєстрації земельних ділянок. Характеристика Державного реєстру земель. Зміст кадастрової справи. Характеристика Книги записів реєстрації державних актів. Призначення Поземельної книги. Складові Поземельної книги.

16. Облік кількості та якості земель.

Поняття обліку земель. Об'єкт обліку кількості земель. Класифікація угідь при обліку кількості земель. Порядок ведення обліку кількості земель. Особливості обліку зрошуваних і осушуваних земель. Види обліку земель залежно від його змісту і порядку проведення. Основний облік земель. Завдання поточного обліку земель. Поняття обліку кількості земель. Чинники впливу на класифікацію земель. Основні таксономічні одиниці при класифікації земельного фонду. Категорії придатності за діючою класифікацією земельного фонду. Обстеження для забезпечення вивчення якісного стану ґрунтів. Ґрунтове обстеження. Види картографічних матеріалів, які використовуються при якісному обліку земель.

Рекомендована література

1. Дорош О. С. Управління земельними ресурсами на регіональному рівні. – К.: ТОВ “ЦЗРУ”, 2004 – 142 с.
2. Козьмук П. Ф., Беспалько Р. І. Державний земельний кадастр: Навч. посіб. – Ч. 1. – Чернівці: Рута, 2001. – 67 с.
3. Козьмук П. Ф., Беспалько Р. І. Державний земельний кадастр: Навч. посіб. – Ч. 3. – Чернівці: Рута, 2002. – 42 с.
4. Лихогруд М. Г. Методичні основи грошової оцінки земель в Україні / Ю. Ф. Дехтяренко, М. Г. Лихогруд, Ю. М. Манцевич, Ю. М. Палеха. – К.: Профі, 2002. – 256 с.
5. Теоретичні основи державного земельного кадастру: Навч. посібник / М. Г. Ступень, Р. Й. Гулько, О. Я. Микула та ін.; За заг. ред. М. Г. Ступеня. – Л.: Новий Світ-2000, 2003. – 336 с.
6. Третяк А. М. Земельний кадастр ХХІ століття: Зарубіжні і вітчизняні погляди на розвиток земельного кадастру. – К.: ПВКП “Укртиппроєкт”, 1999. – 164 с.
7. Третяк А. М. Земельні ресурси України та їх використання: Посібник / А. М. Третяк, Д. І. Бабміндра. – К.: ТОВ “ЦЗРУ”, 2003. – 143 с.
8. Третяк А. М., Дорош О. С. Управління земельними ресурсами: Навч. посіб. – К.: ТОВ “ЦЗРУ”, 2006. – 462 с.
9. Третяк А. М. Історія земельних відносин і землеустрою в Україні: Навч. посіб. – К.: Аграр. наука, 2002. – 278 с.
10. Третяк А. М. Менеджмент у землекористуванні: Навч. посіб. / А. М. Третяк, А. Я. Сохнич, В. М. Другак, Л. І. Смоленська та ін.; За заг. ред. А. М. Третяка. – К.: ТОВ “ЦЗРУ”, 2004. – 345 с.
11. Теоретико-методологічні основи державного земельного кадастру в Україні / М. М. Третяк, О. Я. Панчук, В. М. Другата ін.; за заг. ред. А. М. Третяка. – К.: ТОВ “ЦЗРУ”, 2003. – 254 с.

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ

1. Сутність і роль управління земельними ресурсами

Поняття “управління ресурсами”, “управління земельними ресурсами”. Земельні ресурси як об’єкт управління. Предмет, мета та завдання дисципліни. Основні функції управління земельними ресурсами. Загальна характеристика функцій управління. Класифікація земельних ресурсів: український та зарубіжний досвід. Землеустрій як механізм управління земельними ресурсами. Розмежування державної та муніципальної власності на земельні ділянки. Формування системи управління державною та муніципальною нерухомістю. Роль системи управління земельними ресурсами в соціально-економічному розвитку держави та регіонів. Значення ефективного управління земельними ресурсами в збільшенні доходів державного та місцевих бюджетів.

2. Управління земельними ресурсами в дохристиянський період.

Система управління земельними ресурсами в ранній християнський період. Земельні відносини та управління земельними ресурсами в Київській Русі. Формування адміністративно-територіального утворення Київської Русі як об’єкта управління. Соціально-економічні штрихи до портретів державотворців Русі. Розвиток системи управління, використання та охорони земель Київської Русі.

3. Особливості управління земельними ресурсами в Галицько-Волинській державі.

Управління земельними ресурсами в період Литовської доби. Польський період управління земельними ресурсами. Система управління земельними ресурсами в державі Богдана Хмельницького. Формування великого старшинського землеволодіння та особливості державного управління земельними ресурсами в Гетьманщині в другій половині XVII — на початку XVIII ст. Особливості управління земельними ресурсами в Лівобережній та Слобідській Україні в XVIII ст. Польська система управління земельними ресурсами на Правобережній та Західній Україні. Управління земельними ресурсами в Наддніпрянській Україні в XIX — на початку XX ст. Управління земельними ресурсами в період Столипінської реформи.

4. Розвиток системи управління земельними ресурсами в Галичині.

Особливості управління земельними ресурсами в Україні в період Національної революції 1917–1920 рр. Особливості управління земельними ресурсами в українських землях у міжвоєнний період (20–30-ті роки XX ст.). Управління земельними ресурсами в післявоєнні роки (1945 — початок 90-х років XX ст.).

5. Теоретико-методологічні та наукові основи організації управління земельно-майновими відносинами в населених пунктах.

Теоретико-методологічні основи управління земельними ресурсами. Методи і методика відбору ефективної системи управління земельними ресурсами. Еволюція розвитку управлінської школи. Вітчизняний розвиток теорії управління земельними ресурсами. Становлення та розвиток системи управління земельними ресурсами за кордоном. Наукові принципи управління. Стратегія і тактика управління земельними ресурсами. Стиль управління.

Земельні ресурси як основа економічного поняття власності та господарювання. Земельні ресурси як інструмент економічної політики держави та муніципального утворення. Система муніципальних земельних ділянок. Муніципальне регулювання земельних відносин.

6. Нормативно-правові засади управління земельними ресурсами

Сучасний стан державного управління земельно-майновими відносинами в населених пунктах. Загальна характеристика земельно-майнової політики в містах України. Стратегічна направленість державної земельно-майнової політики в населених пунктах. Механізми регулювання земельно-майнових відносин. Конституційні засади управління.

Правові механізми організації управління земельними ресурсами. Правове регулювання оцінки земельних ресурсів. Правове регулювання плати за землю. Стимулювання раціонального використання та охорони земель. Організаційно-правові засади регулювання ринку земель на державному рівні. Правове регулювання ринку земель на регіональному та місцевому рівнях. Роль Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” 1997 р. в управлінні земельними ресурсами. Земельний кодекс України 2001 р. — правова основа ефективного управління земельними ресурсами. Закон України “Про землеустрій”. Закон України “Про охорону земель”. Закон України “Про плату за землю”. Закон України “Про державний контроль за раціональним використанням та охороною земель”. Реалізація Указу Президента України “Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки”.

7. Система оцінки земельних ресурсів в населених пунктах

Поняття ціни і вартості землі та витрат на її поліпшення. Загальні принципи оцінки земельних ресурсів. Роль оцінки земель населених пунктів. Поняття та принципи масової оцінки земель. Методи масової оцінки земель населених пунктів. Оцінка земель поселень витратним методом. Загальні принципи пофакторної оцінки земель населених пунктів. Оцінка земель природно-рекреаційного використання. Оцінка земель поселень дохідним методом. Загальна характеристика дохідного методу. Методи експертної грошової оцінки землі. Особливості оцінки земель сільськогосподарського призначення дохідним методом. Оцінка земель дохідним методом під промисловою забудовою суспільного (цивільного) призначення. Оцінка земель населених пунктів методом порівняння та аналізу існуючих продаж. Загальна характеристика методу. Оцінка земель, зайнятих житловою забудовою та окремими категоріями комерційних будинків-споруд. Оцінка земель, зайнятих комерційними підприємствами з обслуговування населення.

8. Інформаційне забезпечення системи управління земельними ресурсами

Теоретичні засади інформаційного забезпечення. Функції та призначення земельно-інформаційних систем. Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки земель населених пунктів. Земельно-кадастрова інформація. Земельно-реєстраційна система. Система земельно-реєстраційних заходів та методи їх здійснення. Грошова оцінка земель як об'єкт управління. Експертна грошова оцінка земельних ділянок.

9. Планово-картографічне забезпечення системи управління земельними ресурсами.

Роль геоінформаційних технологій в інформаційному забезпеченні управління земельними ресурсами. Комп'ютеризація управління земельними ресурсами. Моніторинг в системі управління земельними ресурсами. Мета та завдання моніторингу. Зміст і структура моніторингу земель. Принципи та способи здійснення моніторингу земель.

10. Сучасна система державного земельного кадастру в Україні.

Концептуальні основи створення та ведення державного земельного кадастру в населених пунктах як основа регулювання земельно-майнового комплексу

Сучасна система державного земельного кадастру в Україні. Концептуальні основи створення та ведення державного земельного кадастру в населених пунктах як основа регулювання земельно-майнового комплексу. Система державного регулювання платного землекористування як фактор управління земельно-майновим комплексом в містах і регіонах.

11. Державна політика з кадрового забезпечення управління земельними ресурсами

Специфіка управління земельними ресурсами в умовах ринкової економіки. Трансформація форм власності на землю. Управління землями сільськогосподарського

призначення. Особливості управління землями запасу. Управління землями резервного фонду. Управління меліорованими землями. Управління радіонуклідними забрудненими землями. Специфіка управління земельними ресурсами з особливим режимом використання. Управління землями природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення. Управління землями рекреаційного призначення. Управління землями оздоровчого призначення. Управління землями історично сформованих ландшафтів та історико-культурного призначення. Управління землями в смугах прикордонного режиму. Управління землями з несприятливими природними умовами.

12. Система державного регулювання платного землекористування як фактор управління земельно-майновим комплексом в містах і регіонах.

Державна політика з кадрового забезпечення управління земельними ресурсами. Становлення та розвиток орендних відносин. Оренда землі як головний механізм управління земельно-майновим комплексом міста та регіону. Методики визначення орендної платні. Порядок розрахунку орендної платні за землю. Методики визначення земельного податку. Земельний податок як механізм регулювання економічного розміру міського землекористування. Методики визначення земельного податку. Порядок розрахунку оподаткованої бази землі. Сутність державної кадрової політики в галузі земельно-майнових відносин.

Принципи кадрової політики в системі управління земельними ресурсами. Державна система підготовки та підвищення кваліфікаційних управлінських кадрів. Планування програм навчання. Програма підготовки та перепідготовки фахівців з управління земельними ресурсами. Програма підвищення кваліфікації.

13. Система управління муніципальною земельною власністю.

Система управління муніципальною земельною власністю. Особливості формування системи управління муніципальним майном (земельними ресурсами)

Органи управління муніципальною нерухомістю. Реєстрація, облік муніципальної нерухомості. Реєстрація прав на нерухомість. Завдання органів місцевого самоврядування в системі управління муніципальним майном. Цілі та завдання системи управління муніципальним майном. Об'єкти та суб'єкти системи управління муніципальним майном. Класифікація видів управлінської діяльності. Цілі управління муніципальною нерухомістю. Класифікація методів управління муніципальною нерухомістю.

14. Особливості формування системи управління муніципальним майном (земельними ресурсами)

Значення землевпорядкування в системі управління. Принципи сучасного землевпорядкування. Види та форми землевпорядкування. Суть і структура землевпорядкування агроформувань. Суть і структура землевпорядкування інших категорій земель. Зміст землевпорядкування. Екологічні аспекти управління земельними ресурсами. Концептуальні засади ресурсоощадного землекористування. Концепція охорони земель, що ґрунтується на бездефіцитному балансі гумусу в ґрунті. Нова парадигма збереження родючості ґрунту. Вдосконалення екологічної інфраструктури. Роль технічного паспорта земельних ділянок агроформувань. Комплексність підходу до управління охороною та використання земельних ресурсів.

15. Система органів управління муніципальними земельними ділянками (муніципальною нерухомістю).

Система органів управління муніципальними земельними ділянками (муніципальною нерухомістю). Економічні основи управління власністю (земельними ресурсами) в містах

Система органів управління муніципальною нерухомістю. Компетенції представницьких органів місцевого самоврядування. Компетенції міського голови. Компетенції органів з управління муніципальним майном.

16. Економічні основи управління власністю (земельними ресурсами) в містах

Право муніципальної власності на землю. Муніципальна власність — економічна основа місцевого самоврядування. Об'єкти муніципальної власності. Інше рухоме та нерухоме майно. Цілі муніципальної політики в галузі управління міським майном та міською нерухомістю.

Рекомендована література

1. Борисенко В. Й. Соціально-економічний розвиток Лівобережної України в другій половині XVII ст. — К.: Наук. думка, 1986. — 263 с.
2. Голобуцький В. О. Економічна історія Української РСР — К.: Вища шк., 1998.
3. Гуржій О. І., Чухліб Т. В. Гетьманська Україна // Україна крізь віки. — К.: Альтернативи, 1999. — Т. 8. — 302 с.
4. Гуржій А. И. Эволюция феодальных отношений на Левобережной Украине в первой половине XVIII в. — К.: Наук. думка, 1986. — 134 с.
5. Горлачук В. В., В'юн В. Г., Сохнич А. Я. Управління земельними ресурсами: Навч. посіб.: Миколаїв, 2002. — 316 с.
6. Гуцуляк Ю. Г. Управління земельними ресурсами в умовах ринкової економіки. — Чернівці: Прут, 2002. — 124 с.
7. Дорош О. С. Управління земельними ресурсами на регіональному рівні. — К., 2004. — 142 с.
8. Закон України “Про державний контроль за раціональним використанням та охороною земель” від 19.06.2003 № 963-IV // ВВР України. — 2003. — № 39. — Ст. 35 0.
9. Закон України “Про землеустрій” // Офіц. вісн. України. — 2003. — № 125. — С.122–142.
10. Закон України “Про охорону земель” від 19.06.03 № 962-IV // ВВР України. — 2003. — № 3 9. — Ст. 349.
11. Земельне право України. — К.: ЦНЛ, 2005. — 632 с.
12. Земельний кодекс України // ВВР України. — 2002. — № 3–4. — С. 27.
13. Кулаковський Ю. П. Управління земельними ресурсами міста (на прикладі м. Києва): Автореф. дис. ... канд. екон. наук. — К., 2006. — 22 с.
14. Кухтин П. В., Левов А. А., Лобанов В. В., Семкина О. С. Управление земельными ресурсами: Учеб. пособие. — СПб.: Питер, 2005. — 384 с.
15. Кухтин П. В., Левов А. А., Морозов В. Ю., Руднев А. В. и др. Управление земельными ресурсами: Учеб. пособие. — СПб.; М.; Нижний Новгород; Воронеж; Ростов н/Д: Питер, 2006. — 448 с.
16. Микула О. Я. Вдосконалення управління земельними ресурсами в умовах здійснення земельної реформи /на прикладі Закарпатської області/: Автореф. дис. ... канд. екон. наук. — К., 1995. — 20 с.
17. Містобудівний кадастр: Навч. посіб. — Л.: ЛДАУ, 2003. — 224 с.
18. Пересоляк В. Ю. Формування механізму державного управління земельними ресурсами населених пунктів: Автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. — Л., 2006. — 20 с.
19. Песчанська І. М. Розвиток земельного менеджменту в системі управління земельними ресурсами: Автореф. дис. ... канд. екон. наук. — К., 2004. — 20 с.
20. Снітинський В. В. Землепорядкування і земельний кадастр // Вісн. Львів. аграрного ун-ту. — 2001. — № 14. — 215 с.
21. Теоретичні основи державного земельного кадастру. — Львів: Новий світ, 2004. 392 с.
22. Третяк А. М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні. — К., 1998. — 220 с.
23. Третяк А. М., Дорош О. С. Управління земельними ресурсами: Навч. посіб. — К.: ТОВ “ЦЗРУ”, 2006. — 462 с.

24. Фёдоров В. В. Управление земельными ресурсами в городских условиях. — Красный Луч, 2002. — 43 с.
25. Шапоренко О. І. Механізми державного управління земельними ресурсами (на прикладі деградованих і малопродуктивних земель): Автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр. — Донецьк, 2005. — 39 с.

ЗЕМЛЕВПОРЯДНЕ ПРОЕКТУВАННЯ

1. Загальні відомості про землеустрій та землепорядне проектування.

Поняття про проектування. Землепорядне проектування як навчальна дисципліна, її зв'язок з іншими навчальними дисциплінами. Землепорядний проект як основа створення нових форм організації території. Предмет землепорядного проектування. Розвиток проектування як стадії землепорядного процесу.

2. Деградація ґрунтів внаслідок порушення науково обґрунтованих землепорядних проектів .

Основні напрями економічного та соціального розвитку України. Значення раціонального використання земель та екологічнобезпечної системи землекористування. Стан землекористування в Україні. Роль землеустрою щодо територіальної організації виробництва і раціонального використання земель.

3. Теоретичні основи землепорядного проектування, історія його розвитку та зміст. Принципи землепорядного проектування.

Землеустрій як сукупність соціально-економічних, екологічних заходів, спрямованих на регулювання земельних відносин та раціональної організації території адміністративно-територіальних утворень, суб'єктів господарювання, що здійснюється під впливом суспільно-виробничих відносин і розвитку продуктивних сил. Види діяльності у сфері землеустрою. Види робіт із землеустрою. Принципи землеустрою. Завдання землеустрою. Функції землепорядкування.

4. Загальні питання складання і економічного та екологічного обґрунтування землепорядних проектів.

Види технологій землепорядного проектування. Технологія проектування як процес, який містить сукупність виробничих операцій за рішенням проектних завдань. Три основні технології землепорядного проектування: традиційна, комплексна і автоматизована. Технічне, програмне, інформаційне забезпечення.

5. Документація із землеустрою.

Поняття про класифікацію технічної документації. Загальнодержавні та регіональні програми використання та охорони земель. Схема як проектний документ.

6. Проект землеустрою

Проект землеустрою як сукупність нормативно-правових, економічних, технічних документів щодо обґрунтування заходів використання та охорони земель, які передбачається здійснити протягом 5-10 і більше років.

Робочий проект землеустрою.

7. Класифікація землепорядних проектів.

Встановлення меж земельної ділянки на основі технічної документації із землеустрою. Класифікація землепорядних проектів: проекти землеустрою щодо встановлення і зміни меж адміністративно-територіальних утворень; проекти землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду та іншого

природоохоронного призначення, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення; проекти землеустрою щодо формування земель комунальної власності територіальних громад і проекти розмежування земель державної та комунальної власності населених пунктів; проекти землеустрою щодо відведення земельних ділянок; проекти землеустрою щодо створення нових та впорядкування існуючих землеволодінь і землекористувань; проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь; проекти землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів.

Спеціальні тематичні карти і атласи стану земель та їх використання. Графічна та текстова частина проекту. Стадії, етапи методика розробки проекту Методика розробки проекту землеустрою.

8. Землевпорядне законодавство в Україні. Земельні відносини та їхнє регулювання. Категорії земель та їхні характеристики.

Земельні ресурси та земельний фонд України. Поняття про сільськогосподарські угіддя, ліси і лісовкриті площі, міста і інші населені пункти. Ефективність використання земель в Україні. Освоєність земель України. Категорії (ст. 19 ЗКУ) призначення землі в Україні.

9. Земельні відносини та їхнє регулювання.

Форми власності земель України. Земельний кодекс України. Державне планування використання та охорони земель в Україні. Загальнодержавні та регіональні програми використання та охорони земель.

10. Склад і цільове призначення земель України.

Організація землі як засіб виробництва і регулювання земельних відносин, які діють при володінні та користуванні землею. Види організації землі: територіальний і внутрігосподарський.

Територіальний землеустрій як система державних заходів щодо розподілу земель між галузями народного господарства і всередині галузей.

11. Складання проектів роздержавлення і приватизації земель сільських рад.

Система землекористувань і землеволодінь як сукупність земельних, майнових, промислових підприємств, організацій, установ, агроформувань і громад, які мають взаємні економічні, соціальні, екологічні та інші зв'язки, що формують територіальну єдність (адміністративний район). Різновиди територіального землеустрою. Завдання територіального землеустрою.

Адміністративно-територіальні утворення. Межування земель. Землевпорядні дії з визначення, встановлення й закріплення меж землеволодінь і землекористувань.

12. Питання охорони земель і ґрунтів у землевпорядних проектах.

Плановий характер діяльності організації використання й охорони земель. Планування раціонального землекористування. Роль землі в екологічній системі. Ознаки та завдання державного планування раціонального використання і охорони земель.

Залучення до сільськогосподарського обігу невикористованих земель, підвищення їх родючості, здійснення протиерозійних і протисельових заходів, створення умов для широкої рекультивації земель і всебічної охорони їх від забруднення та засмічення. Загальнодержавні та регіональні програми використання та охорони земель. Правова основа для проведення уповноваженими органами відповідних програмних заходів.

13. Складання землевпорядних проектів та організація землекористувань сільсько-господарського і несільськогосподарського призначення.

Землевпорядні дії з внесення цілеспрямованих змін у конфігурацію, площу, розміщення, структуру, межі з метою створення територіальних умов для підвищення ефективності використання й охорони земель, виробництва й усунення недоліків землеволодіння та землекористування.

14. Недоліки землеволодіння і землекористувань.

Критерії для встановлення недоліків землеволодіння і землекористування. Проект впорядкування існуючих землеволодіння.

Невідповідність структури і складу угідь спеціалізації і природоохоронним вимогам. Черезсмужжя. Вкраплення. Ламаність меж і вклинювання. Далекоземелля. Топографічне черезсмужжя. Роздробленість екологічно однорідних масивів. Способи усунення недоліків.

15. Створення землеволодіння і землекористувань підприємств, організацій і установ несільськогосподарського призначення.

Об'єкти землеустрою для несільськогосподарських потреб. Стадії створення землекористування підприємств несільськогосподарського призначення. Порядок землевпорядних дій.

16. Міжгосподарські землевпорядні проекти, їхнє завдання і зміст.

Регулювання території і встановлення меж Земельним Кодексом України. Техніко-економічне обґрунтування розвитку територіальних комплексів.

Вимоги до земельних масивів, на яких організують землеволодіння і землекористування нових господарств.

Проектні пропозиції і розрахунки створення землеволодіння або землекористування підприємства.

Порядок приватизації земельних ділянок громадянами (ст. 118 ЗК України.)
Передача земельних ділянок у власність.

17. Етапи робіт в період складання землевпорядних проектів.

Адміністративне підпорядкування розмежування території. Техніко-економічного обґрунтування використання земельної ділянки.

Порядок погодження проектів формування меж.

Порядок та зміст робіт, пов'язаних з формуванням меж території: підготовчі роботи; розроблення схем формування території сільських, селищних і міських рад у межах адміністративних районів; розроблення проектів формування меж території сільських, селищних і міських рад; погодження та затвердження проектів формування меж; виготовлення проектної документації; перенесення проектів у натуру (на місцевість).

18. Зональні системи землеробства та використання їх для складання землевпорядних проектів .

Типи і види сівозмін. Проектування системи сівозмін за типом, видом, кількістю сівозмін, розміром сівозмінних масивів, розміщенням їх по території, закріпленням за бригадами і іншими підрозділами, розробкою схеми чергування посівів і парів. Організація спеціальних сівозмін. Організація польових сівозмін. Проектування позасівозмінних ділянок. Економічне обґрунтування системи сівозмін та поза сівозмінних ділянок. Впорядкування території сівозмін. Розміщення полів сівозмін і робочих ділянок. Проектування полів з врахуванням рельєфу. Проектування полів з врахуванням ґрунтів. Довжина, ширина і форма поля. Рівновеликість полів. Розміщення полезахисних лісосмуг.

Розміщення польових шляхів. Розміщення польових станів. Влаштування території природних кормових угідь. Устрій території пасовищ

19. Внутрішньогосподарський землеустрій: поняття, завдання, зміст.

Землеустрій як функція державного і самоврядного регулювання земельних відносин. Забезпечення раціонального використання земель у процесі землеустрою. Основні завдання землеустрою. Закон України “Про землеустрій”.

Поняття про внутрішньогосподарський землеустрій. Завдання внутрішньогосподарського землевпорядкування. Зміст внутрішньогосподарського землевпорядкування.

Складання проектів внутрішньогосподарського землевпорядкування, їх складові частини. Стадії внутрішньогосподарського землеустрою.

20. Підготовчі та обстежувальні роботи при внутрішньогосподарському землеустрою.

Поняття про підготовчі роботи з розроблення проекту землеустрою. Необхідні планово-картографічні, земельно-облікові, економічні матеріали для складання проекту внутрішньогосподарського землеустрою. Збір, групування та аналіз матеріалів. Розробка рекомендацій. Відкоректовані плани наземної або аерофотозйомки зйомки як планова картографічна основа для складання проекту. Камеральна землевпорядна підготовка. Оцінка агроекологічного стану.

Польові підготовчі роботи. Група спеціалістів для обстежувальних робіт. Акт землевпорядного обстеження.

21. Організація виробничих підрозділів розміщення господарських центрів.

Виробнича структура як склад та співвідношення галузей. Вимоги до розміщення виробничих підрозділів і господарських центрів. Типи організаційної структури. Допоміжні та обслуговуючі виробництва. Відповідність проектних рішень складеним планам господарств, схемам районного планування з питань розміщення населених пунктів виробничих центрів господарства, розміщення підприємств по переробці сільськогосподарської продукції тощо. Проектування спеціалізованих виробничих підрозділів. Організація господарських центрів.

22. Планування використання земель у населених пунктах.

Поняття про населений пункт. Зміст і завдання планування забудови населених пунктів. Схеми планування. Ув'язка проекту забудови із організацією сільськогосподарського виробництва, з влаштуванням території, передбаченим проектом землеустрою.

Елементи інженерної інфраструктури господарства: графічна та розрахунково-пояснювальна частини. Основний принцип розміщення громадських будівель. Проектування вулиць. Вимоги до планування виробничої зони.

23. Розміщення внутрішньогосподарських доріг, інженерних споруд та об'єктів.

Комплексне розміщення магістральних і внутрігосподарських шляхів та інших інженерних об'єктів. Дорожня сітка, категорія доріг. Послідовність складання проекту розміщення магістральних доріг. Проектування на дорогах водовідвідних каналів і водоспускних споруд, що складають інженерне оснащення території. Технічна і економічна обґрунтованість проектних рішень.

Оцінка проекту розміщення доріг експлуатаційно-технічними і економічними показниками.

Поняття про виробничу і невиробничу інфраструктуру населених пунктів. Меліоровані землі як цілісна інженерна інфраструктура. Види меліоративних систем.

24. Складання проектів внутрішньогосподарського землевпорядкування.

Проекти формування землеволодінь та землекористувань в межах сільської ради. Основні завдання організації території фермерських господарств. Методи обґрунтування землевпорядних рішень при розробці проекту. Вимоги до розміщення садиби фермера, виробничих зв'язків, польових доріг, інженерної інфраструктури. Прийоми встановлення раціонального складу та співвідношення вгідь. Використання заказних ландшафтно-екологічних територій.

25. Комплексне обґрунтування проектів внутрішньогосподарського землеустрою.

Загальні критерії оцінки проекту внутрішньогосподарського землеустрою. Економічне обґрунтування проекту. Основні показники економічної ефективності проекту. Показники соціальної ефективності. Екологічна ефективність проекту.

26. Технічне проектування

Показники технічної правильності проекту. Проектний план, послідовність його складання. Відносна величина погрешностей проекту. Обчислювання за способом Савича. Поняття про ескізний проект.. Поняття про технічні проекти, етапи їх створення. Способи технічного проектування. Проектування об'єктів за допомогою планіметра, номограм і палеток. Графічний, аналітичний, комбіновані способи проектування. Відомість проектування.

27. Оформлення, розгляд і затвердження проекту.

Проектна документація із землеустрою. Підготовчі роботи розробки проекту. Пояснювальна частина оформлення проекту, її складові. Текстова документація оформлення проекту. Графічна частина проекту. Відповідність оформлення проектних документів вимогам державних стандартів і вказівок. Розгляд і затвердження землевпорядної документації у відповідності з порядком, встановленому Земельним кодексом України, Законом України "Про землеустрій. Державна експертиза землевпорядної документації.

28. Геодезична практика перенесення проекту в природу.

Перенесення проекту в природу як завершальна частина землевпорядних робіт. Методи перенесення проекту землеустрою в природу. Особливості технічного перенесення проекту в природу. Способи перенесення проекту в природу: промірів, кутомірний, графічний, полярний. Етапи перенесення проекту в природу. Виготовлення робочого креслення. Спосіб кутових засічок. Спосіб лінійних засічок. Спосіб обходу. Спосіб створів. Спосіб перпендикулярів. Особливості перенесення проекту в природу мензулою, теодолітом і мірним приладом. Закріплення межі проектних елементів на місцевості межовими знаками. Порядок прийому робіт по перенесенню проекту в природу. Оформлення акту та висновків про виконану роботу та її якість.

29. Особливості землевпорядних проектів для районів підвищеної загрози вітрової і водної ерозії.

Особливості землевпорядкування в районах розвинутої ерозії ґрунтів. Протиерозійна агротехніка - важлива ланка в системі ґрунтозахисного землеробства.

Заходи протиерозійного захисту. Обробка ґрунту і посів сільськогосподарських культур поперек схилів, валкування, переривчасте боронування зябу, щілювання, ямування, застосування контурної організації території, снігозатримання і регулювання сніготанення, внесення підвищених норм органічних і мінеральних добрив та ін

Підвищення стійкості ґрунтів в районах вітрової ерозії Характеристика основних протиерозійних прийомів і умови їх застосування. Безвідвальна обробка ґрунту зі збереженням поживних залишків, смугове розташування сільськогосподарських

культур, залуження сильноеродованих земель, буферні смуги багаторічних трав, кулісні посіви високостебельних культур, внесення підвищених норм органічних і мінеральних добрив на дефляційних ґрунтах, снігозатримання, регулювання сніготанення.

30. Порядок розробки робочого проекту.

Топографо-геодезичні, ґрунтові, гідрологічні польові вишукування. Техніко-економічні порівняння варіантів проектних рішень. Порядок розробки робочого проекту протиерозійних гідротехнічних споруд. Робочий проект рекультивації порушених земель та землювання малопродуктивних угідь.

31. Землевпорядне проектування в районах зрошувального землеробства.

Поняття про меліорацію земель, її завдання. Особливості проектування зрошувальної системи. Види і способи зрошення. Самотічне поверхнєве зрошення. Поливний режим: вегетаційний, вологозарядний, передпосівний, посадковий, післяпосадковий, підживлювальний, протизаморозковий та ін. Значення норм зрошення. Вимоги до ділянок, які залучаються до зрошення. Поняття про зрошувальну систему. Недоліки водокористування.

Порядок розробки проектів землевпорядкування в умовах зрошення земель. Проектування полів і поливних ділянок. Проектування полезахисних лісосмуг. Проектування польових доріг.

32. Землевпорядне проектування в районах інтенсивного осушення.

Поняття про перезволожені землі. Їх характерні ознаки та розподіл на мінеральні та органічні (торфові). Обґрунтування використання перезволожених земель на території господарства. Підготовча робота в камеральних і в польових умовах. Залучення в сільськогосподарський оборот перезволожених і болотних ґрунтів та їх осушення. Завдання осушувальних систем. Підготовчі вишукувальні роботи (гідрологічні, гідротехнічні, топографічні знімання, агроекологічні та інші). Техніко-економічне обґрунтування проектування осушувальних систем. Регулююча мережа (осушувальні, збирачі, вертикальні свердловини) для збору та відведення з території надмірної (підґрунтової і поверхневої) води, що спричиняє перезволоження. Перехоплювальна мережа (нагірні та вловлювальні канали, дамби) для захисту осушуваної території від поверхневих і підґрунтових вод, що надходять ззовні. Гідротехнічні споруди (шлюзи, перепади, оглядові колодязі) для перерозподілу води при її нагромадженні. Дорожня мережа (дороги, мости, труби) для безперешкодного руху транспорту і сільськогосподарських машин по осушуваній території. Експлуатаційна мережа (будівлі, гідрометричні щити) для контролю і нагляду за роботою всіх ланок осушувальної системи, що забезпечує її безперебійну роботу.

33. Типи й елементи осушувальних систем.

Організація сільськогосподарських угідь, розташованих на осушених землях. Упорядкування території сівозмін. Ефективне використання осушених земель у системі сівозмін потребує не тільки правильних схем чергування культур і розміщення їх на території, а й продуманого розміщення полів і робочих ділянок, польових доріг, полезахисних лісосмуг та інших елементів. Упорядкування території кормових угідь.

34. Особливості формування землеустрою в районах техногенного забруднення земель.

Поняття про техногенні чинники, що негативно впливають на природне середовище і на земельні ресурси. Характеристика екологічно небезпечних об'єктів України. Характеристика основних забруднювачів земель. Екологічно небезпечні виробництва. Природні і техногенні джерела забруднення території сільськогосподарського підприємства. Вплив забруднення рослинного покриву на сільськогосподарське

виробництво. Вплив забруднення води на сільськогосподарське виробництво. Виявлення й оцінка забруднених земель для землевпорядних цілей. Процес землевпорядкування господарств в умовах забруднення. Оцінки забруднення земель. Розробка рекомендацій щодо знезараження та подальшого використання земель. Зміст проекту землевпорядкування сільськогосподарських підприємств у районах з техногенно забрудненими територіями.

35. Особливості формування землеустрою та організації території в передгірських районах Карпат.

Особливості земель Карпатських гір, сформованих зі змінних пісковиків та сланців, з вапняку або магматичних порід (Татри) та метаморфічних гірських порід. Природні ліси, полонини Карпат та їх значення для існування великого біорозмаїття. Передгірський, нижній гірський лісовий, верхній лісовий гірський, субальпійський та альпійський пояси.

Організація використання й впорядкування земель сільськогосподарського призначення на ландшафтній основі з повним еколого-економічним їх обґрунтуванням як найважливіше завдання землевпорядкування на сучасному етапі в Карпатському регіоні. Природоохоронна роль землеустрою. Врахування зональних особливостей території як принцип землевпорядного проектування. Особливості внутрішньогосподарського землевпорядкування в Карпатському регіоні.

Рекомендована література

1. Землеустроительное проектирование / Под ред. М.А. Гендельмана. – М.: Агропромиздат, 1986. – 810 с.
2. Корнілов Л.В. Землевпорядне проектування. Методика виконання розрахунково-графічних робіт та курсових проектів: навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 150 с.
3. Мацай М.А. Теоретичні основи землевпорядного проектування. - Львів: Вид-во ЛДСІ, 1995. – 92 с.
4. Котик З.О. Землевпорядні вишукування при землеустрої. – Львів: Вид-во «Край», 2007. -113 с.
5. Горманчук В.В. Розвиток землекористування в Україні. – К.: Вид-во «Довіра», 1999. – 253 с.
6. Земельний кодекс України. – К.: Видавець Паливода А.В., 2009. – 102 с.